

Sygn. akt I ACa 1951/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Marta Szerel (spr.)

Sędziowie: SA Beata Kozłowska

SA Bogdan Świerczakowski

Protokolant: Katarzyna Juć

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2016 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa H. N.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą
w S.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 13 kwietnia 2015 r., sygn. akt XXIV C 950/14

1. ***oddala apelację;***

2. ***zasądza od H. N. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. kwotę 2 700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.***

Bogdan Świerczakowski Marta Szerel Beata Kozłowska

Sygn. akt I ACa 1951/15

UZASADNIENIE

W pozwie przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. powód H. N. wniósł o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wydanego w postępowaniu upominawczym w sprawie o sygn. akt XXV Nc 246/05 nakazu zapłaty z dnia 29 grudnia 2005 r., a także o zwolnienie spod egzekucji spółdzielczego własnościowego lokalu mieszkalnego, zlokalizowanego na ul. (...) w W., dla którego Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą nr KW (...).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 13 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że nakazem zapłaty z 29 grudnia 2005 r., w sprawie o sygn. akt XXV Nc 246/05, nakazano powodowi zapłacić pozwanemu kwotę 112.450,58 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 12 czerwca 2005 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 5.405,60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłaty albo wnieść w tymże terminie zarzuty. W dniu 18 lipca 2006 r., w ramach toczącego się w oparciu o powyższy tytuł wykonawczy postępowania egzekucyjnego, komornik sądowy przekazał na rzecz pozwanego zabezpieczoną w postępowaniu egzekucyjnym kwotę 34.611,16 zł. W dniu 24 marca 2011 r. przeciwko powodowi wszczęta została egzekucja z ograniczonego prawa rzeczowego – jednej drugiej udziału powoda w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego nr (...), położonego w W. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą nr KW (...).

Postanowieniem z 27 marca 2014 r. Komenda Policji, wobec zgłoszonego przez powoda zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, wszczęła dochodzenie w sprawie poświadczenia nieprawdy w dniu 11 maja 2005 r., w nieustalonym miejscu, na dokumencie dotyczącym rozliczenia budowy budynku mieszkalnego w G., poprzez naniesienie nieprawdziwych, zawyżonych danych, przez członków zarządu pozwanego, tj. o czyn z art. 271 § 1 k.k. W ramach nadzoru Prokuratury nad postępowaniem (sygn. akt 3Ds 410/13/V), biegły sądowy inż. Z. C. sporządził 30 listopada 2013 r. opinię, w której sformułował stwierdzenie, że faktura nr (...) nie zawiera wykazu robót rzeczywiście wykonanych, nie odnosi się ona do umowy z 10 kwietnia 2003 r., zatem powoływanie się na wynagrodzenie ujęte w piśmie z 11 maja 2005 r. jest nieuzasadnione i nieuprawnione, gdyż faktura została wystawiona za prace niewykonane. Postanowieniem z 31 marca 2014 r. Prokuratura Rejonowa, z uwagi na brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa, umorzyła śledztwo w sprawie doprowadzenia powoda w dniu 8 czerwca 2005 r. w miejscowości G. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 112.450,58 zł poprzez wystawienie faktury VAT nr (...) datowanej na 8 czerwca 2005 r.

20 lutego 2015 r. powód złożył pozwanemu oświadczenie w przedmiocie potrącenia wzajemnych wierzytelności stron, w którym wskazał, że wysokość jego zobowiązań względem pozwanego opiewa na łączną kwotę 387.839,69 zł, z kolei zobowiązania pozwanego względem powoda stanowi kwota 410.721,55 zł. Powód podniósł, że potrącenie skutkuje wzajemnym umorzeniem wierzytelności do wysokości wierzytelności mniejszej, a tym samym w ocenie powoda doszło do całkowitego umorzenia należnych od niego na rzecz pozwanego wierzytelności. Pozwany zakwestionował skuteczność potrącenia i podniósł, że powód uznał jedynie roszczenie co do należności głównej i kosztów postępowania, jednakże wobec prawomocności orzeczeń uznanie roszczenia w ogóle nie jest wymagalne, a prawomocność wyroku rozciąga się także na należności uboczne, jakimi są odsetki w wysokości ustawowej. Rzeczywiste zobowiązanie powoda, przy uwzględnieniu wartości odsetek, jak również należnych pozwanemu kosztów zastępstwa procesowego wynikających z postępowań sądowych i egzekucyjnych, jest znacznie wyższe.

W takim stanie faktycznym, ustalonym na podstawie zgromadzonych w sprawie dokumentów, Sąd Okręgowy stwierdził, że powództwo jest nieuzasadnione.

Zdaniem Sądu, powód nie udowodnił istnienia żadnej z przesłanek wymienionych w art. 840 k.p.c. Swoje roszczenie oparł na okoliczności rzekomego sfalszowania przez pozwanego faktury (...), w oparciu o którą przeciwko powodowi w sprawie o sygn. akt XXV Nc 246/05 wydany został w dniu 29 grudnia 2005 r. nakaz zapłaty. Tymczasem, niezależnie od wyniku postępowania przygotowawczego odnośnie zgłoszonego przez powoda podejrzenia popełnienia przestępstwa sfalszowania faktury (...), kwestia ta nie może być traktowana jako zdarzenie, które po powstaniu tytułu egzekucyjnego skutkowałoby wygaśnięciem zobowiązania lub niemożnością jego egzekwowania. Wskazana przez powoda okoliczność uzyskania zaskarżonego tytułu wykonawczego w drodze przestępstwa nie może stanowić podstawy do uwzględnienia powództwa przeciwegzekucyjnego, a jedynie podstawę do wznowienia postępowania. Odnośnie podniesionego przez powoda w toku postępowania zarzutu potrącenia, Sąd pierwszej instancji zauważył, że w wypadku faktycznego wygaśnięcia zobowiązania na skutek oświadczenia o potrąceniu, okoliczność ta mogłaby być skuteczną podstawą powództwa przeciwegzekucyjnego, jednak w przedmiotowej sprawie nie doszło do wygaśnięcia

zobowiązania powoda wynikającego z nakazu zapłaty z dnia 29 grudnia 2005r. Pozwany zaprzeczył istnieniu wierzytelności powoda wskazanej w oświadczeniu o potrąceniu. Oświadczenie w przedmiocie potrącenia dotyczyło rzekomej wierzytelności powoda w stosunku do pozwanego wynikającej z częściowego niewykonania i z nienależytego wykonania w pozostałym zakresie zobowiązania pozwanego wynikającego z umowy z 10 kwietnia 2003 r. Podstawę prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie XXV Nc 246/05 stanowiło natomiast ustalenie, że pozwany wykonał należycie swoje zobowiązanie i należy mu się z tego tytułu zapłata wysokości wskazanej w nakazie. Zgłoszone przez powoda w ramach niniejszego postępowania wnioski dowodowe mające wykazać skuteczność oświadczenia o potrąceniu wierzytelności, zmierzały więc w istocie do ustalenia okoliczności podważających prawomocne rozstrzygnięcie Sądu w powyższej sprawie. Tymczasem powództwo oparte na podstawie art. 840 k.p.c. nie może zmierzać do ponownej merytorycznej oceny sprawy prawomocnie już osądzonej. Co oznacza, że podstawą tego żądania nie mogą być twierdzenia, czy też zarzuty, które powinny być badane i oceniane w toku merytorycznego rozpoznania sprawy.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości. Sądowi Okręgowemu zarzucił nierozpoznanie istoty sprawy poprzez zaniechanie rozpoznania zarzutu potrącenia podniesionego przez powoda, naruszenie art. 365 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że prawomocne rozstrzygnięcie w sprawie XXV Nc 246/05 stanowi ustalenie, że pozwany wykonał należycie swoje zobowiązanie oraz naruszenie art. 498 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, że dla skuteczności potrącenia niezbędne jest niezaprzeczenie przez dłużnika wierzytelności powoda. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, a ponadto o rozpoznanie na podstawie art. 380 k.p.c. postanowienia Sądu Okręgowego z 30 marca 2015 r. oddalającego wnioski dowodowe powoda oraz zasądzenie kosztów postępowania w sprawie za obie instancje.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Nie doszło do zarzucanych naruszeń ani prawa procesowego, ani prawa materialnego. Skarżący nie zakwestionował ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, które należało uznać za prawidłowe, a ponadto podzielić dokonaną na ich podstawie ocenę prawną.

W sprawie nie zostało wykazane, by zachodziły przesłanki do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, przewidziane art. 840 k.p.c. W myśl zaś art. 841 k.p.c., zwolnienia od egzekucji zajętego przedmiotu może żądać jedynie osoba trzecia, a nie dłużnik, czyli powód w niniejszej sprawie. Powództwo więc słusznie zostało w całości oddalone.

Bezzasadny jest zarzut nierozpoznania przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy. Jak wynika z pisemnego uzasadnienia zaskarżonego wyroku, Sąd Okręgowy dokonał oceny zgłoszonego przez powoda zarzutu potrącenia i uznał, że nie skutkował on w okolicznościach faktycznych sprawy wygaśnięciem zobowiązania powoda wynikającego z nakazu zapłaty z dnia 29 grudnia 2005r. Ewentualna lakoniczność uzasadnienia w tym zakresie nie jest równoznaczna z nierozpoznanie istoty sprawy, nie mogła też skutecznie podważyć prawidłowości zaskarżonego wyroku. Zgodnie z ogólną zasadą rozkładu ciężaru dowodu obowiązującą w procedurze cywilnej, na mocy art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c., ciężar udowodnienia skuteczności potrącenia dokonanego oświadczeniem z dnia 20 lutego 2015 r. spoczywał na powodzie. Powinien był on zatem udowodnić istnienie potrącanych wierzytelności, które obejmowały zgodnie z jego twierdzeniami wierzytelności opiewające na łączną kwotę 410.721,55 zł, a wywodzone były przez powoda nie tylko z podnoszonej przez niego okoliczności niewykonania, czy też nienależytego robót budowlanych objętych fakturą nr (...). Obowiązkowi powyższemu jednak nie sprostał. Pomimo zatem, że co do zasady, oświadczenie dłużnika o potrąceniu wierzytelności z wierzytelnością objętą orzeczeniem sądowym, złożone po zamknięciu rozprawy, czy też po powstaniu tego tytułu, jak to miało miejsce w niniejszej sprawie, może stanowić zdarzenie, na którym może być oparte powództwo przeciwegzekucyjne przewidziane w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., skuteczność podniesionego w tym zakresie zarzutu zależy od istnienia obu wierzytelności będących przedmiotem potrącenia. Powód tymczasem nie wykazał ani

istnienia wierzytelności potrącaniej, ani jej wysokości. Samo zaś oświadczenie o potrąceniu nie może być dowodem jego skuteczności.

W oświadczeniu o potrąceniu z 20 lutego 2015 r. (k. 295) powód odwołał się, w szczególności, do wierzytelności objętej nakazem zapłaty z 29 grudnia 2015 r., sygn. akt XXV Nc 246/05 i wskazał, że dokonuje potrącenia zobowiązań pozwanego względem jego osoby: kwoty 37.387,90 zł – tytułem nieopłaconych faktur za media, kwoty 20.313,30 zł – wynikającej z nierozliczenia przekazania elementów basenu, kwoty 151.205,79 zł – wynikającej z kosztorysu robót budowlanych likwidujących usterki z marca 2008 r., kwoty 53.114,16 zł – wynikającej z kosztorysu robót naprawczych z 20 maja 2011 r., kwoty 36.249,82 zł – wynikającej z kosztorysu robót naprawczych z marca 2003 r., kwoty 112.450,58 zł – wynikającej z nieprzeprowadzonych robót budowlanych zgodnie z opinią biegłego z 30 listopada 2013 r. Ani do oświadczenia o potrąceniu, ani do pisma przygotowawczego złożonego w sądzie, do którego to oświadczenie stanowiło załącznik, powód nie dołączył żadnych dokumentów, z których wynikałyby wskazane w oświadczeniu kwoty do potrącenia. Powód nie powołał wniosków dowodowych na okoliczność zasadności potrącenia, a jedynie na okoliczność częściowego niewykonania oraz nienależytego wykonania zobowiązań pozwanego objętych fakturą, stanowiącą podstawę wydania kwestionowanego w niniejszym postępowaniu nakazu zapłaty (k. 291-292). Przy czym zarówno powoływany nakaz, jak i opinia sporządzona w sprawie karnej, zostały przez powoda złożone już przy pozwie, a Sąd Okręgowy dopuścił dowód z dokumentów złożonych do akt sprawy, jak i znajdujących się w dołączonych aktach (k. 299). Powód nie przedstawił także żadnych wyliczeń, czy wyjaśnień, jak miałyby powstać wzajemne zobowiązania pozwanego w określonych oświadczeniem wysokościach. Jednocześnie zaś to pozwany pierwszy zawiadomił Sąd o złożeniu przez powoda przedmiotowego oświadczenia, jednoznacznie i wyraźnie podnosząc, że wzajemne zobowiązania w nim wskazane nie istnieją (k. 273). Pozwany poinformował również bezpośrednio powoda na piśmie o braku zasadności potrącenia, odnosząc się do listy rzekomych zobowiązań i wskazując, że powoływane podstawy, w tym kosztorysy, są jemu nieznane, opinia biegłego w sprawie karnej z pewnością nie jest wystarczająca dla istnienia zobowiązania w określonej wysokości, zaś pomiędzy stronami toczą się inne postępowania sądowe, w których powód dochodzi kwot wskazanych w oświadczeniu o potrąceniu, a pozwany roszczenia te kwestionuje. Zaprzeczenie okolicznościom dokonane przez stronę procesową wywołuje ten skutek, że istotne dla rozstrzygnięcia sprawy fakty stają się sporne i muszą być udowodnione. W razie zaś ich nieudowodnienia sąd oceni je na niekorzyść strony, na której spoczywał ciężar dowodu (por. orz. SN z 28 kwietnia 1975 r., III CRN 26/75). Wobec niesprostania temu obowiązкови przez powoda w niniejszej sprawie, ponosi on ryzyko niekorzystnego dla siebie rozstrzygnięcia w tym zakresie.

Bezzasadnie też skarżący zarzuca w tym względzie naruszenie przez Sąd Okręgowy również art. 498 § 2 k.c. Sąd pierwszej instancji nie przyjął bowiem, że dla skuteczności zarzutu potrącenia niezbędne jest niezaprzeczenie przez dłużnika wierzytelności powoda; zauważył jednak, że wierzytelność ta została zakwestionowana przez pozwanego. Powyższe zaś wykluczało ocenę twierdzeń apelującego w świetle przepisu art. 230 k.p.c. a w toku procesu skutkowało koniecznością dowodzenia przez niego zarówno istnienia, jak i wysokości wierzytelności potrącanych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy zasadnie uznał, że zarzuty powoda zmierzały w istocie do podważenia prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 29 grudnia 2005 r. Postawiony w tym względzie zarzut naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. (a nie – k.c., jak podano w apelacji) nie zasługiwał na uwzględnienie. Powództwo opozycyjne nie prowadzi do ponownego merytorycznego rozpoznania sprawy, która została zakończona prawomocnym orzeczeniem, dlatego też nie jest dopuszczalna w tym postępowaniu merytoryczna zmiana uprzednio wydanego orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 12 grudnia 1972 r., II PR 372/72). W konsekwencji, przedmiotem rozpoznania w sprawie wszczętej powództwem opozycyjnym nie mogą być zdarzenia istniejące przed powstaniem tytułu korzystającego z powagi rzeczy osądzonej. Sąd rozpoznający powództwo opozycyjne jest bezwzględnie związany wyrokiem wydanym w sprawie między wierzycielem a dłużnikiem co do ustalonego w sentencji obowiązku świadczenia. Skoro zaś w niniejszej sprawie obowiązek świadczenia wskazanej w fakturze nr (...) kwoty został stwierdzony prawomocnym nakazem zapłaty, niedopuszczalnym było badanie, czy obowiązek ten, na skutek częściowego niewykonania czy też nienależytego wykonania robót budowlanych objętych powyższą fakturą, wygasł i w jakim zakresie. Zarzuty w tym względzie powód winien był podnosić w toku postępowania o zapłatę. Określona w art. 365 § 1 k.p.c. moc wiążąca prawomocnego orzeczenia stanowi pozytywny skutek prawomocności orzeczenia, w odróżnieniu od opisanej w art.

366 k.p.c. powagi rzeczy osądzonej, traktowanej jako negatywny skutek prawomocności wyroku. Słusznie apelujący podnosi, że powaga rzeczy osądzonej i moc wiążąca orzeczenia w zasadzie odnoszą się tylko do treści jego sentencji, a nie uzasadnienia, jednak podstawy rozstrzygnięcia mogą mieć znaczenie dla ustalenia zakresu mocy wiążącej i powagi rzeczy osądzonej prawomocnego orzeczenia, czyli dla określenia granic jego prawomocności materialnej w rozumieniu art. 365 § 1 k.p.c. Przedmiot postępowania przeciwegzekucyjnego opartego na art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. wyklucza również rozstrzyganie kwestii takiej jak zasadność roszczenia, która została przesądzona prawomocnym orzeczeniem stanowiącym tytuł wykonawczy. Zachodzi w takim wypadku ograniczenie dowodzenia faktów, w oparciu o które udzielono ochrony prawnej określonego prawu podmiotowemu. Prawomocny nakaz zapłaty z 29 grudnia 2005 r. wyklucza zatem dokonywanie odmiennej oceny i odmiennego osądzenia zasadności roszczenia pozwanego o zapłatę, które aktualnie usiłuje podważyć powód. Z tych też względów, nie było podstaw do zakwestionowania postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 30 marca 2015 r. w przedmiocie oddalenia wniosków dowodowych powoda, zmierzających do wykazania częściowego niewykonania, a w pozostałym zakresie nienależytego wykonania zobowiązania przez pozwanego. Dowodu na okoliczność wygaśnięcia zobowiązania powoda, czy też niemożności jego egzekwowania nie stanowi również wydana w postępowaniu przygotowawczym opinia biegłego. Opinia biegłego sporządzona na potrzeby innego postępowania sądowego oceniana może być wyłącznie przez pryzmat regulacji art. 245 k.p.c. (tak Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z dnia 9 listopada 2011 r., II CNP 23/11), przy czym nie stanowi ona zdarzenia, o jakim mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Podobnie, złożone na etapie postępowania apelacyjnego postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 27 lipca 2016 r., sygn. akt IX Kz 530/16 w przedmiocie uchylenia postanowienia o umorzeniu postępowania nie dowodzi wygaśnięcia zobowiązania, ani też niemożności jego egzekwowania na podstawie nakazu zapłaty z 29 grudnia 2005 r. Zgodnie z art. 11 k.p.c. jedynie ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Zatem, ani złożone na etapie postępowania apelacyjnego postanowienie z 27 lipca 2016 r., ani opinia biegłego z 30 listopada 2013 r., czy też jej ocena dokonana przez sąd karny, nie są dla orzekającego w niniejszej sprawie sądu cywilnego wiążące; nie stanowią też dowodu na okoliczności podniesione przez powoda w tezach dowodowych. W realiach niniejszej sprawy, czynności podejmowane w ramach postępowania przygotowawczego nie mogły zatem uzasadniać powództwa.

Zważywszy na powyższe, na podstawie art. 385 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego postanowiono zgodnie z wyrażoną w art. 98 k.p.c. zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Należne pozwanemu koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym ustalono zgodnie z § 6 pkt 6 w zw. § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. (Dz.U. Nr 163, poz. 1349) w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Bogdan Świerczakowski Marta Szerel Beata Kozłowska